

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหา

"ฮ่องกง" เดิมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศจีน แต่ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ภายหลังจากที่จีนพ่ายแพ้อังกฤษมหาอำนาจในยุคจักรวรรดินิยม ในศตวรรษที่ 19 ฮ่องกงเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน อยู่ห่างจากเมืองกวางตุ้งไปทางใต้ประมาณ 100 กิโลเมตร ประกอบด้วย เกาะฮ่องกง คาบสมุทรเกาลูน (เกาลูนใต้) เขตนิวเทอริทอรี และเกาะน้อยใหญ่อีกประมาณกว่า 200 เกาะ โดยมีพื้นที่รวมทั้งหมด ประมาณ 1,066 ตารางกิโลเมตร ฮ่องกงมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 5.2 ล้านคน โดยมีความหนาแน่นของประชากร 4,760 คนต่อตารางกิโลเมตร ติดอันดับเมืองที่มีประชากรหนาแน่นเมืองหนึ่งของโลก

ความสัมพันธ์ที่เด่นชัดระหว่างอังกฤษกับฮ่องกง มีจุดเริ่มมาจากการค้าฝิ่นใน ทศวรรษ 1830* รัฐบาลอังกฤษและรัฐบาลอินเดียของอังกฤษมีท่าเรือมหาศาลจากการค้านี้ซึ่งได้สิทธิการค้าอย่างต่อเนื่องจนถึงปี ค.ศ.1917 เมื่อชาวจีนพยายามที่จะปกป้องผลประโยชน์ตนเองโดยการต่อต้านการค้าฝิ่น เนื่องจากทำให้จีนสูญเสียเงินตราเป็นจำนวนมากและสุขภาพของชาวจีนทรุดโทรมลง จีนจึงทำการปราบปรามการค้าฝิ่นทำให้ขัดผลประโยชน์ของจักรวรรดินิยมอังกฤษ ทำให้เกิด "สงครามฝิ่น ครั้งที่ 1" (ค.ศ.1839-1842) ขึ้น ซึ่งเป็นสงครามเพื่อรักษาสีทธิของอังกฤษในการส่งออกฝิ่นและขยายการส่งออกฝิ่นของอังกฤษเข้ามาในจีน สงครามนี้สิ้นสุดลงด้วยการลงนามใน

* ดูรายละเอียดใน เรื่องภูมิหลังของฮ่องกงได้ในบทที่ 2

"สนธิสัญญานานกิง" (Treaty of Nanking 1842)* ที่กำหนดให้จีนยกเกาะฮ่องกง ซึ่งมีพื้นที่ 77.5 ตารางกิโลเมตร ให้เป็นของอังกฤษ "ตลอดไป" (in perpetuity) เพื่อเป็นศูนย์กลางการค้าขายสำหรับพ่อค้าชาวอังกฤษ เป็นจุดยุทธศาสตร์ของกองทัพเรืออังกฤษในเอเชียตะวันออก และเป็นศูนย์กลางสำคัญของการค้าฝิ่น นอกจากนี้ยังกำหนดให้ลดภาษีสำหรับสินค้าของอังกฤษและเปิดเมืองท่าให้กับสินค้าและพ่อค้าชาวอังกฤษ สนธิสัญญาดังกล่าวนี้เป็นสนธิสัญญาฉบับแรกของสนธิสัญญาอีกหลาย ๆ ฉบับที่ เรียกว่า "สนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียม" (Unequal Treaty) ซึ่งมหาอำนาจในยุคจักรวรรดินิยมกำหนดขึ้นในจีนในศตวรรษที่ 19 ต่อมาในปี ค.ศ.1860 เมื่อ ลอร์ด เอลกิน ของอังกฤษได้นำทัพเข้าโจมตีกรุงปักกิ่งและเผาพระราชวังฤดูร้อน สงครามครั้งนี้สงบลงด้วย การลงนามในสนธิสัญญาฉบับที่ 2 คือ "อนุสัญญาปักกิ่ง" (Convention of Peking 1860)** ซึ่งกำหนดให้จีนยกดินแดนเกาลูนใต้ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเกาะฮ่องกง รวมไปถึงเกาะสโตนส์เคอร์และเกาะใกล้เคียง โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 11.1 ตารางกิโลเมตร ให้กับอังกฤษ เป็นการ "ถาวร" (ceded permanently) ต่อมามีการลงนามในสนธิสัญญาอีกฉบับหนึ่งเป็นฉบับที่ 3 คือ "อนุสัญญาปักกิ่ง" (Convention of Peking 1898)*** ซึ่งเป็นสนธิสัญญาฉบับสุดท้ายที่ทำขึ้นระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับฮ่องกง ในปี ค.ศ.1898 เมื่อจีนอ่อนแอหลังจากที่จีนพ่ายแพ้แก่ญี่ปุ่นในสงครามระหว่างกันในช่วงปี ค.ศ.1894-1895 ซึ่งเป็นสนธิสัญญาขยาย

*Treaty of Peace and Friendship between Great Britain and China. Signed (in English and Chinese Languages) at Nanking, 29th August, 1842 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ก

**Convention of Friendship between Great Britain and China. Signed (in English and Chinese Languages), at Peking, October 24, 1860 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ก

***Convention between Great Britain and China, respecting the Extension of Hong Kong Territory. Signed at Peking, June 9, 1898 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ก

ดินแดนฮ่องกง โดยกำหนดให้เกาลูนเหนือ และพื้นที่ขนาดใหญ่ทางเหนือของเกาลูนเหนือ ไปจนถึงทางใต้ของแม่น้ำเซินเจิ้น (Shenzhen River) รวมถึงเกาะอีก 235 เกาะ ทะเลรอบ ๆ ฮ่องกง และอ่าวใกล้เคียง คือ อ่าวเมอส์ (Mirs Bay) และอ่าวดีฟ (Deep Bay) รวมเรียกว่า "ดินแดนใหม่" หรือที่รู้จักกันว่า "นิวเทอริทอรี" (New Territories) ซึ่งมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 977.4 ตารางกิโลเมตร โดยจีนให้อังกฤษเช่าเป็นเวลา 99 ปี เริ่มวันที่ 1 กรกฎาคม 1898 และจะสิ้นสุดลง วันที่ 30 มิถุนายน 1997

เมื่อถึงปี ค.ศ.1982 เหลือเวลาอีก 15 ปีก่อนที่สัญญาเช่า ส่วนที่เป็นนิวเทอริทอรี จะสิ้นสุดลง ในปี ค.ศ.1997 จีนและอังกฤษจึงมาตกลงกันในเรื่องสถานภาพในอนาคตของฮ่องกง ภายหลังจาก ปี ค.ศ.1997 ดังที่ได้กำหนดไว้ใน คำประกาศร่วมกันระหว่างรัฐบาลอังกฤษกับรัฐบาลจีน เกี่ยวกับฮ่องกง* โดยลงนามอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 1984 และมีการแลกเปลี่ยนตราสารการให้สัตยาบันต่อความตกลงฉบับนี้ เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 1985

สาระสำคัญของคำประกาศร่วมกันฉบับนี้ แบ่งออกเป็นสามส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นสาระสำคัญของคำประกาศร่วมกัน คือ การที่อังกฤษจะโอนอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงทั้งหมดให้กับจีน ในวันที่ 1 กรกฎาคม 1997 และนโยบายพื้นฐานของจีนในการปกครองฮ่องกงภายหลังที่ได้รับอำนาจอธิปไตยคืนจากอังกฤษ 12 ข้อ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ส่วนที่สอง คือ ภาคผนวก มีสามฉบับ ฉบับที่หนึ่ง ว่าด้วยคำอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับ นโยบายพื้นฐานในการปกครองฮ่องกงของรัฐบาลจีน ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ฉบับที่สองว่าด้วยการจัดตั้งกลุ่มประสานงานร่วมจีน-อังกฤษ (Sino-British Joint Liaison Group) ทำหน้าที่ประสานงานเพื่อความราบรื่นในการโอนอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงจากอังกฤษให้กับจีน โดยแจกแจงขอบเขตและอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ฉบับที่สาม ว่าด้วยการเช่าที่ดินในฮ่องกง (land leases) แม้ว่าจีนจะรังเกียจ ระบบกรรมสิทธิ์เอกชน (private property) แต่จีนยินยอมให้สิทธินี้ดำเนินต่อไปจนถึง ปี ค.ศ.2047 และส่วนที่สาม คือ บันทึกความจำของทั้งสองประเทศเกี่ยวกับสถานภาพของ "พลเมืองในเขตเมืองขึ้นอังกฤษ" จำนวน 2.5 ล้านคน

*ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเรื่องคำประกาศร่วมกันระหว่างจีนกับอังกฤษ เกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง ภายหลังจาก ปี ค.ศ.1997 ได้ในบทที่ 7

หลักการสำคัญของคำประกาศร่วมกันฉบับนี้ ระบุให้อังกฤษมีอำนาจในการบริหารงาน และรับผิดชอบต่อ ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของฮ่องกง และความมีเสถียรภาพทางสังคม ของฮ่องกงไปจนถึง วันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ.1997 โดยจีนจะให้ความร่วมมือในการนี้ด้วย นอกจากนี้ทั้งสองรัฐบาลยังคงร่วมกันก่อตั้งกลุ่มประสานงานร่วม (Sino-British Joint Liaison Group) ประกอบด้วย ตัวแทนจากทั้งสองประเทศ ท้าหน้าที่ประสานงานกัน เพื่อ ความราบรื่นในการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล สำหรับสถานะภาพของฮ่องกงจะถูกเปลี่ยนสถานะเป็น "เขตการปกครองพิเศษ" (Special Administrative Region : SAR) ภายหลังจากที่จีน เข้าครอบครองแล้วและจะดำรงฐานะพิเศษนี้เป็นเวลา 50 ปี โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จนถึงสิ้น ปี ค.ศ.2047 พร้อมทั้งให้โอกาสแก่ชาวฮ่องกง มีสิทธิในการปกครองตนเอง ทั้งในด้าน บริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาแล้วว่า ฮ่องกง ประกอบขึ้นด้วยดินแดน 3 ส่วนตามที่มา ของการเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาที่กระทำขึ้นระหว่างจีนกับอังกฤษ 3 ฉบับด้วยกัน คือ ส่วนที่ 1 คือ เกาะฮ่องกง ส่วนที่ 2 คือ เกาะลูน และส่วนที่ 3 คือ นิวเทอริทอรี โดยส่วนที่ 1 และ 2 ตามสนธิสัญญาระบุไว้อย่างชัดเจนว่า จีนยกให้เป็นของอังกฤษถาวรตลอดไป มีเพียงส่วนที่ 3 เท่านั้น ที่เป็นการเข้าซึ่งจะต้องมีการเจรจากันเมื่อสัญญาเข้าสิ้นสุดลง อย่างไรก็ตามเมื่อมีการเจรจาตกลงกันแล้ว ผลที่ออกมาดังที่กำหนดไว้ คำประกาศร่วมกันของสองฝ่าย ได้ ระบุให้ดินแดนที่เป็นฮ่องกงทั้งหมด (ทั้งสามส่วน) จะต้องกลับไปเป็นของจีน และฮ่องกงยังคงดำรง สถานภาพเดิมอยู่ต่อไป อีก 50 ปี ทำให้ผู้ศึกษาสนใจในประเด็นที่ว่าทั้งจีนและอังกฤษ มีนโยบาย และผลประโยชน์อย่างไร ในการกำหนดสถานภาพของฮ่องกง ภายหลังจาก ปี ค.ศ.1997 รวมถึง ผลประโยชน์ บทบาทและปฏิกิริยาของชาวฮ่องกงในการกำหนดอนาคตของตนเอง ที่ทำให้มีผลออกมา เป็นคำประกาศร่วมกัน รวมถึงคำประกาศร่วมกันดังกล่าว มีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อจีน อังกฤษ และชาวฮ่องกงอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้ต้องการทราบ

1. นโยบายและผลประโยชน์ของจีนและอังกฤษที่มีในฮ่องกง ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดสถานภาพของฮ่องกง ภายหลังจากปี ค.ศ.1997
2. บทบาทและปฏิกิริยาของชาวฮ่องกงในการกำหนดอนาคตของตนเอง ในช่วงที่มีการเจรจาตกลงระหว่างจีนกับอังกฤษ
3. กระบวนการในการเจรจาระหว่างจีนกับอังกฤษ ในระหว่าง ปี ค.ศ.1982-1984
4. สถานภาพของชาวฮ่องกง ภายหลังจากปี ค.ศ.1997 ตามที่กำหนดไว้ใน "คำประกาศร่วมกันระหว่างรัฐบาลจีนกับรัฐบาลอังกฤษเกี่ยวกับฮ่องกง" ซึ่งลงนามอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 1984 มีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อจีนและอังกฤษและชาวฮ่องกงอย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาในช่วงการเจรจาตกลงของทั้งสองฝ่าย โดยพิจารณาตั้งแต่เริ่มการเจรจาในปี ค.ศ.1982 จนถึงที่สุดการเจรจา เมื่อวันที่ 26 กันยายน 1984 โดยทั้งสองฝ่ายได้ลงนาม ใน "คำประกาศร่วมกันระหว่างรัฐบาลอังกฤษกับรัฐบาลจีนเกี่ยวกับฮ่องกง" ในวันที่ 19 ธันวาคม 1984 และมีการแลกเปลี่ยนเอกสารการให้สัตยาบันต่อคำประกาศร่วมกันฉบับนี้ ในวันที่ 27 พฤษภาคม 1985

สมมติฐานการศึกษา

อังกฤษตกลงจะโอนอำนาจอธิปไตยและการปกครองฮ่องกงไปให้แก่จีน ใน ปีค.ศ.1997 โดยมีเงื่อนไขตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประนีประนอมกันระหว่างสหราชอาณาจักรบริติชและสหราชอาณาจักรบริติช อธิปไตยของชาติ ผลประโยชน์ของชาติ หลักสิทธิในการกำหนดใจตนเองและหลักสิทธิมนุษยชน

กรอบความคิดทางการศึกษา

ปัญหาฮ่องกง เป็นปัญหาที่ตกทอดมาจากสหราชอาณาจักรบริติชและสหราชอาณาจักรบริติชในอดีต ปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขตามแนวทางที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายเห็นว่าเหมาะสม ทางเลือกของการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งนี้อาจกระทำได้ 2 วิธี คือ โดยสันติวิธี หรือ โดยการใช้อำนาจ ขึ้นอยู่กับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ในเรื่องนี้จีนและอังกฤษเห็นพ้องกัน ในการแก้ไขปัญหโดยสันติวิธีผ่านการเจรจาทางการทูต โดยตั้งอยู่บนหลักการของการประนีประนอม และอะลุ่มอล่วยกัน การเคารพอำนาจอธิปไตยซึ่งกันและกัน การคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติของทั้งสองฝ่าย รวมถึงเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในฮ่องกง โดยยึดมั่นในหลักสิทธิในการกำหนดใจตนเอง และหลักสิทธิมนุษยชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวความคิดเกี่ยวกับลัทธิจักรวรรดินิยมและลัทธิอาณานิคม (Imperialism, Colonialism)¹

ลัทธิจักรวรรดินิยม ตามความหมายตรงกับ คำว่า "Imperialism" หมายถึง นโยบายของการเสริมสร้างและการรวมเอาจักรวรรดิไว้ด้วยกัน โดยมีจุดของการรวมอยู่ที่เดียว และขยายอำนาจของรัฐออกไป

ลัทธิจักรวรรดินิยม ในความหมายที่ใช้โดยทั่วไป หมายถึง การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีกำลังพอที่จะขยายอิทธิพลหรืออำนาจของตนออกไปสู่อาณาเขตใกล้เคียง และที่ห่างไกลออกไป เพื่อควบคุมหรือปกครองดินแดนนั้น ๆ ทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยหวังที่จะได้รับผลตอบแทน และเพื่อการขยายอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของตนเองด้วย

ลัทธิอาณานิคม (Colonialism) คือ การปกครองพื้นที่และประชาชนของดินแดนนั้น โดยอำนาจอธิปไตยจากภายนอกตามนโยบายของจักรวรรดินิยม

ลัทธิอาณานิคมมีความหมายตามอย่างลัทธิจักรวรรดินิยม โดยชี้ให้เห็นถึงการเข้าไปปกครองดินแดนในต่างถิ่น ดังที่เรียกว่า "อาณานิคม" ประเทศหนึ่งประเทศใดมีความประสงค์จะเป็นประเทศมหาอำนาจได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการครอบครองดินแดนที่เป็นของตนเองและดินแดนที่ได้มาจากที่อื่น ๆ

¹ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ ณรงค์ สันสวัสดิ์, การเมืองระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร:แพรวพินทยา ,2529), หน้า 86-95 ;ชัยโชค จุลศิริวงศ์, "ลัทธิจักรวรรดินิยมในทางทฤษฎีและปฏิบัติ," สังคมศาสตร์ 9,8 (ตุลาคม 2515): 8-25 และ Jack C.Plano and Roy Oton, International Relations Dictionary (Santa Babara : ABC-Clio,1982),pp.25-27

ลัทธิอาณานิคมมีมาแต่โบราณ เดิมจักรวรรดิอาณานิคมสร้างขึ้นโดยพวกโพนีเซีย กรีก โรมันและคาร์เทจ หรือ แม้แต่จีน อินเดีย และ เทอร์ก ก็เคยมีอาณานิคมมาก่อน แต่อาณานิคมสมัยก่อนส่วนมากเป็นดินแดนที่มีอยู่ใกล้ประเทศที่ล่าอาณานิคมนั้น ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศไม่แตกต่างกันมากนัก

ระบบอาณานิคมที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 400 ปีมานี้เรียกว่าเป็นยุคล่าอาณานิคมสมัยใหม่ เป็นเรื่องของการแผ่ขยายอำนาจของชาวยุโรปทั้งสิ้น เริ่มจากสเปนและโปรตุเกสเป็นสองชาติแรก ที่เริ่มล่าอาณานิคมยุคใหม่ โดยการแล่นเรือไปหาอาณานิคม ทั่วโลก ๆ ต่อมาภายหลังใน ปี ค.ศ.1600 ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส ก็ได้เข้าร่วมในการล่าอาณานิคมด้วย โดยปี ค.ศ.1775 ทวีปอเมริกา ทั้งทวีปอยู่ในความปกครองของชาวยุโรปได้สำเร็จ ต่อมาชาวยุโรปจึงเริ่มเข้าครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ในเอเชียและแอฟริกา ในปลายศตวรรษที่ 19 ผลคือ ประมาณ ปี ค.ศ.1900 นั้น การล่าอาณานิคมเจริญถึงขีดสุดโดยพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งและพลเมืองประมาณหนึ่งในสามของโลกตกเป็นอาณานิคมของชาวยุโรปอังกฤษเป็นเจ้าของอาณานิคมมากที่สุด คือ ครึ่งหนึ่งของอาณานิคมทั้งหมดและฝรั่งเศสเป็นอันดับสอง อังกฤษเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลกตลอดศตวรรษที่ 19 มาจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เพราะอังกฤษมีอาณานิคมมากมาย โดย ในปี ค.ศ.1900 อังกฤษครอบครองพื้นที่ถึงหนึ่งในสี่ของพื้นผิวโลกและประชากรถึงหนึ่งในห้าของประชากรโลก อย่างไรก็ตาม บัณฑิตอังกฤษเสียอาณานิคมของตนไปเกือบหมดสิ้น บ้างปลดปล่อยโดยการชักนำ บ้างก็โดยสันติวิธี สำหรับการปลดปล่อยอาณานิคมของอังกฤษเป็นเรื่องที่น่าสนใจกล่าวคือ ตั้งแต่ ปี ค.ศ.1949 เป็นต้นมา หากจีนจะชักนำอังกฤษก็คงไม่ต่อสู้ แต่ทั้งสองฝ่ายก็มีความอดทนแก้ปัญหาได้โดยสันติวิธี

ในประวัติศาสตร์ สามารถจำแนกชนิดของอาณานิคมออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. อาณานิคมที่เกิดจากการอพยพโยกย้ายประชากรจากเมืองแม่ไปตั้งชุมชนทางการเมืองแห่งใหม่ในสถานที่ที่ห่างไกลออกไป เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น

2. อาณานิคมที่เกิดจากการบังคับปกครองเหนือชาวพื้นเมืองในเอเชีย และแอฟริกา
ที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีต่ำกว่า เช่น อินเดีย อินโดจีน อินโดนีเซีย อียิปต์ คินยา
มาลาวี แคมเบีย แกมเบีย อูกันดา จาไมก้า เป็นต้น

ผลประโยชน์ที่ผู้ปกครองจะได้จากอาณานิคมมีการถกเถียงกันมาก ว่า การมีอาณานิคมให้
ผลประโยชน์แก่ผู้ปกครองหรือไม่อย่างไร อาณานิคมให้ผลประโยชน์แก่ผู้ปกครองมากบ้างน้อยบ้าง
หรือบางแห่งอาจไม่ทำอะไรเลย และยังเป็นภาระอีกด้วย เช่น อินเดียให้ผลประโยชน์แก่อังกฤษ
น้อยกว่าที่ลิเบียให้อิตาลี เป็นต้น แต่พอจะสรุปได้ว่าอาณานิคมเกือบทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นชนิดใดก็ตาม
ให้ประโยชน์แก่ผู้ปกครอง ในด้านความมั่งคั่งและอำนาจ โดยเป็นแหล่งวัตถุดิบราคาถูก เป็นตลาด
สำหรับสินค้าสำเร็จรูป และมีแรงงานราคาถูก หรือให้ประโยชน์ในด้านอำนาจโดยตรงโดย
การเพิ่มกำลังทหาร และเป็นฐานทัพ หรือโดยทางอ้อมในการเพิ่มความมั่นคงให้กับผู้ปกครองอาณานิคม

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างชาติที่เป็นผู้ครองอาณานิคมกับชาติที่เป็นอาณานิคมเป็นไปใน
ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่อยู่เหนือกว่ากับผู้ที่อยู่ต่ำกว่า (superior-inferior relationship)
คนในชาติที่เป็นอาณานิคมจะมีสิทธิในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ต่ำกว่าชาติผู้ครองอาณานิคม
อีกทั้งชาวยุโรปโดยเฉพาะอย่างยิ่งยุโรปแถบตะวันตกเฉียงเหนือ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส
เนเธอร์แลนด์ มักจะถือว่าการดำเนินชีวิตแบบตนนั้นดีที่สุดในและเหยียดหยามคน ในอาณานิคมว่ามี
วัฒนธรรมต้อยกว่าตน ถ้าไม่มีศาสนา หรือนับถือศาสนาไม่เหมือนตน บ้างก็ว่าเป็นพวกนอกศาสนา
 เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเสื่อมถอยของลัทธิอาณานิคม

ในความสัมพันธ์ระหว่างชาติที่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่อยู่เหนือกว่ากับผู้ที่ด้อยกว่า และการเหยียดหยามระหว่างผิว ทำให้เกิดลัทธิชาตินิยมในหมู่ประชาชนของชาติในเอเชียและแอฟริกาที่ตกเป็นเมืองขึ้น ซึ่งลัทธิชาตินิยมที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เป็นกำลังที่ไม่อาจต่อต้านได้ ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสงครามที่แสดงว่าจักรวรรดินิยมตะวันตกไม่สามารถจะดำรงอยู่ต่อไปได้อีกแล้ว สังเกตได้จากชัยชนะในช่วงต้นของกองกำลังญี่ปุ่น เป็นผลให้เจ้าอาณานิคมในเอเชียได้รับความเสียหายจากสงคราม เป็นจุดที่ทำให้เจ้าอาณานิคมต่าง ๆ ต้องให้อิสระแก่ประเทศอาณานิคมของตนโดยสมัครใจ หรือจากผลของความรุนแรงของขบวนการกบฏอิสรภาพภายในอาณานิคมนั่นเอง หรือโดยได้รับการสนับสนุนจากหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ เกี่ยวกับปฏิญญาว่าด้วยดินแดนที่ยังไม่ได้ปกครองตนเอง (Declaration Regarding Non-Self Governing Territories of United Nations Charter) ที่สนับสนุนความชอบธรรมในเรื่องความเป็นชาติ ต่อมาในปี ค.ศ. 1960 มีชาติใหม่ ๆ เกิดขึ้น เพิ่มสมาชิกของสหประชาชาติเป็นสองเท่าซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมถอยของลัทธิอาณานิคม และในปีเดียวกันนี้สมัชชาสหประชาชาติได้รับเอาปฏิญญาว่าด้วยการให้อิสระแก่ประเทศและประชาชนอาณานิคม (Declaration on Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples) อีกหนึ่งปีต่อมา มีการตั้งคณะกรรมการการปลดปล่อยอาณานิคม (Committee on Decolonization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการที่ได้วางไว้ คลื่นของขบวนการกบฏอิสรภาพเริ่มต้นจากเอเชียแผ่ขยายไปสู่แอฟริกาในปลายทศวรรษ 1950 และในทศวรรษ 1960 เป็นช่วงเวลาประมาณ 20 ปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีชาติใหม่เพิ่มขึ้นกว่าสามสิบชาติในระบบรัฐชาติ สำหรับจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของสหประชาชาติ คือ ความพยายามปลดปล่อยอาณานิคมรัฐต่าง ๆ ที่เคยเป็นอาณานิคมมาก่อนที่เป็นสมาชิกสมัชชาสหประชาชาติ จะมุ่งความสนใจไปยังความมุ่งมั่นของสหประชาชาติ เกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาทางการเมือง สังคม และการเศรษฐกิจในรัฐใหม่ ๆ เหล่านี้ กรอบความคิดเกี่ยวกับการปลดปล่อยอาณานิคมเป็นสัญลักษณ์ของความขัดแย้งกันสองด้านของประเทศอาณานิคม คือ ด้านหนึ่งต้องการหาความช่วยเหลือจากประเทศเจ้าอาณานิคม

แต่อีกด้านหนึ่งปฏิเสชการให้ประเทศผู้ครองอาณานิคมเดิมเข้าแทรกแซงในกิจการภายใน การเปลี่ยนแปลงของประชาชนกว่าพันล้านคนและดินแดนอาณานิคมต่าง ๆ การเป็นอิสระ และมีความเป็นชาติ ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่การเกิดขึ้นของรัฐชาติอิสระบ่อยครั้งที่มีปัญหาที่ชนหมู่มากบังคับให้ชนหมู่น้อยยอมรับอำนาจอธิปไตยของรัฐใหม่ ความปรารถนาของชนหมู่น้อยก็ยังคงเป็นปัญหาหนึ่งที่แก้ไขได้ยากในการแสวงหาสันติภาพระหว่างประเทศ และเสถียรภาพ เช่น ในตะวันออกกลาง (ปาเลสไตน์) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กัมพูชา) และอีกหลายรัฐเกิดใหม่ในแอฟริกา

ดินแดนอาณานิคม : ดินแดนเช่า (Dependent Territory : Leasehold)

ดินแดนที่รัฐต่างชาติเข้าใช้ภายใต้สัญญาเช่ากับรัฐเจ้าของดินแดน ผู้เช่าจะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาสั้นหรือยาว การยึดอายุการเช่าซึ่งตกลงกันตามสัญญาความตกลงเฉพาะในแต่ละเรื่อง สัญญาเช่าจัดทำขึ้นโดยอิสระหรืออยู่ภายใต้การข่มขู่บังคับต่าง ๆ มีการใช้กลวิธีในการเช่า ตัวอย่าง เช่น มหาอำนาจยุโรปแสวงหาสิทธิพิเศษทางด้านเศรษฐกิจในจีนในช่วงศตวรรษที่ 19

เนื่องจากมีการยอมให้อำนาจของต่างชาติเช่าดินแดน เป็นเหตุให้เกิดความตึงเครียดและความขัดแย้งในช่วงเวลาที่สหชาตินิยมกำลังเฟื่องฟู เห็นได้จากการเช่าดินแดนของอังกฤษในส่วนที่อยู่ตรงข้ามกับเกาะฮ่องกง ที่เรียกว่า "นิวเทอริทอรี" และการเช่าอ่าวกวานตานาโมของสหรัฐอเมริกาในคิวบา และเรื่องคลองปานามาในปี ค.ศ. 1979

²ดูเพิ่มเติมใน อรุณ ภาณุพงศ์, การทูตและการระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สยามรัฐ ,2530), หน้า 21-24

แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย (Sovereignty)²

ความหมายของคำว่า "อธิปไตย" โดยทั่วไป หมายถึง ความเป็นอิสระและมีเอกราชในการที่จะเลือกดำเนินการ เลือกที่จะรับหรือเลือกที่จะไม่รับการกระทำหรือทางเลือกอันหนึ่งอันใด

อำนาจอธิปไตยอาจแบ่งแยกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นด้านภายในประเทศ อีกด้านหนึ่งเป็นด้านภายนอกประเทศ

ในด้านภายในประเทศ "อำนาจอธิปไตย" หมายถึง อำนาจที่รัฐหนึ่งหรือผู้ใช้อำนาจอปกครองในรัฐหนึ่งจะเลือกใช้ระบอบการปกครองอย่างไรก็ได้ในประเทศของตนเอง เลือกดำเนินนโยบายอย่างหนึ่งอย่างใดในประเทศของตนเอง รัฐมีอำนาจเหนือดินแดนที่เป็นของประเทศตน ผู้อื่นจะล่วงล้ำเข้ามาหรือผ่านเข้ามาโดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ได้ รัฐมีอำนาจเหนือบุคคลที่อยู่ในดินแดนทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด ซึ่งได้รับการยกเว้นบ้างบางกรณี ตามกฎหมายระหว่างประเทศและประเพณีนิยมระหว่างประเทศ เพื่อเหตุผลบางประการ เช่น ทางการศึกษา เป็นต้น

อีกด้านหนึ่ง ในด้านต่างประเทศ อำนาจอธิปไตย หมายถึง ความเป็นเอกราชและความเป็นอิสระไม่ขึ้นกับประเทศอื่น แต่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น การหมุนเวียนของสินค้า บริการ แรงงาน การท่องเที่ยว การถ่ายทอดเทคโนโลยี การใช้จ่ายเงินตราของต่างประเทศ เป็นต้น

ผลประโยชน์ของชาติ (National Interest)

ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ผู้กำหนดหรือผู้วางนโยบาย จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ เพราะประเทศชาติจะเสียหายหรือได้ประโยชน์หรือไม่ ขึ้นอยู่กับนโยบายที่นำมาซึ่งจะปกป้องคุ้มครองและขยายผลประโยชน์ของชาติได้เพียงใด ฉะนั้น ในอุดมคตินโยบายต่างประเทศจึง มีจุดประสงค์เป็นไปในลักษณะที่มุ่งคุ้มครองปกป้อง และส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ

แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ของชาติ มีผู้ให้ความหมายอยู่หลายท่าน เช่น

มอร์ตัน เอ คาเพลน (Morton A. Kaplan) ได้กล่าวว่า "ผลประโยชน์ของชาติ คือ การตอบสนองความต้องการของชาติ" (The interest of a nation is to satisfy national needs)³

วิลเลียม ไรท์เซล (William Reitzel) ได้กล่าวว่า "ผลประโยชน์ของชาติ" หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ผลประโยชน์ของรัฐ หมายถึง สิ่งที่ทำให้การตัดสินใจของประเทศ ถือว่ามี ความสำคัญต่อเอกราช ความมั่นคง ความกินดีอยู่ดี และเกียรติภูมิของประเทศ"⁴

³Morton A. Kaplan, System and Process in International Politics (New York: John Wileys & Son, 1957), p.151

⁴William Reitzel and others, United States Foreign Policy (Washington D.C.: The Brookings Institutes, 1966), p.472 อ้างถึงใน ศิวโรดม ภาควิชาการ, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517), หน้า 95-96

ฮันส์ เจ มอร์แกนทอ (Han J. Morgenthau) ยังได้ให้ความหมายต่อไปอีกว่า "ลัทธิลัทธิหรือสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่รัฐมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องนั้น เปรียบเสมือนกลุ่มผลประโยชน์ของชาติโดยตรง ซึ่งจะต้องนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ" นอกจากนี้ มอร์แกนทอ ยังได้ตีความ "ผลประโยชน์ของชาติ" โดยใช้ความคิดอรรถนิยม (realist concept) โดยถือว่า ผลประโยชน์ของชาตินั้นจะดำรงอยู่ได้ก็ต่ออาศัยอำนาจเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันรักษา⁵

โดยสรุปแล้ว ผลประโยชน์ของชาติ เป็นทั้งจุดมุ่งหมายขั้นพื้นฐานและเป็นตัวกำหนดแนวทางให้แก่ผู้กำหนดนโยบายของรัฐ ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ผลประโยชน์ของชาติจะเป็นการอบความคิดโดยทั่ว ๆ ไป ที่กำหนดความต้องการในเรื่องที่เป็นความอยู่รอดของชาติ

การจัดลำดับของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือที่เรียกว่า "ผลประโยชน์ของชาติ" ที่รัฐนำมากำหนดวางเป็นนโยบายต่างประเทศ ตามความสำคัญของวัตถุประสงค์นั้น ๆ ดังนี้ คือ⁶

การอยู่รอดปลอดภัยของชาติ (self preservation or national survival) เป็นวัตถุประสงค์และผลประโยชน์พื้นฐานที่สำคัญที่สุดของชาติ ได้แก่ การรักษาสันติภาพของชาติ 4 ประการ คือ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอธิปไตย ซึ่งองค์ประกอบของรัฐที่สำคัญที่สุด คือ อธิปไตย แสดงถึงความเป็นอิสระและเอกราชจะต้องอยู่กับรัฐตลอดไป

⁵Han J. Morgenthau, In Defense of the International Interest: A Critical Examination of American Foreign Policy (New York: Alfred A. Knopf, 1951) อ้างถึงใน ศิวโรตม์ ภาคสุวรรณ, เพิ่งอ้าง, หน้า 95-96

⁶อรุณ ภาณุพงศ์ การทูตและการระหว่างประเทศ, อ้างแล้ว หน้า 24-29 และ ดาริรัตน์ รัตนรังสี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสวนดุสิต, 2531), หน้า 150-151

ทำอย่างไรให้ชาติอยู่รอดในฐานะเป็นชาติเอกราช รวมไปถึงการมีเอกราชอธิปไตย การมีบูรณาภาพทางอาณาเขตที่สมบูรณ์ไม่ถูกเงื่อนไขไม่ถูกทำลายออกไป ไม่ถูกรุกล้ำ ไม่ถูกลดอำนาจของรัฐที่จะใช้อำนาจอธิปไตย

ความมั่นคงของชาติ (national security) เป็นเครื่องเสริมสร้างโอกาสของการอยู่รอดของชาติให้มากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญรองลงมา ความมั่นคงในที่นี้ หมายถึง ความมั่นคงภายในประเทศและความมั่นคงภายนอกประเทศ ความมั่นคงภายในประเทศ ประกอบด้วย ความมั่นคงของดินแดน คือ การมีบูรณาภาพทางอาณาเขต ความมั่นคงของรัฐบาล คือ การมีเสถียรภาพของรัฐบาล ความดำรงอยู่ของระบอบการปกครองที่ชนในชาติได้เลือก ความมั่นคงของประชาชน คือ ความปลอดภัยของประชาชนรวมถึงความมั่นคงในฐานะทางเศรษฐกิจและปลอดภัยจากปัญหาสังคมต่าง ๆ ความปลอดภัยต่ออำนาจอธิปไตย คือ ภาวะที่ประชาชนเป็นตัวของตัวเองมีความมั่นคงในเอกลักษณ์ ในค่านิยมของชาติ ส่วนความมั่นคงภายนอกประเทศ คือ ฐานะของชาติในการเมืองระหว่างประเทศ และการไม่ถูกคุกคามบีบคั้นจากอิทธิพลภายนอก

ความเจริญทางเศรษฐกิจของชาติ (national well-being) หมายถึง ฐานะทางเศรษฐกิจ มาตรฐานการครองชีพ ความเป็นอยู่ของประชากร และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในปัจจุบันครอบคลุมไปถึง การติดต่อทางด้านการค้า การลงทุน การรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านวัตถุ และในทางอื่นที่ไม่ใช่วัตถุ ความก้าวหน้าทางเทคนิควิทยาการ ความรู้ความสามารถในการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีเกียรติภูมิของชาติ (national prestige) หมายถึง การมีสถานภาพอันเป็นที่ยอมรับนับถือของนานาชาติโดยทั่วไป ไม่ยอมมิให้ใครมาลบลู่เกียรติภูมิของชาติ อันทำให้รัฐสามารถแสวงหาผลประโยชน์อื่น ๆ รวมทั้งดำเนินการไปสู่เป้าหมายอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

อุดมการณ์แห่งชาติ (national ideology) ในบางครั้งอุดมการณ์ทางการเมือง กลายเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ชาติตั้งไว้ ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และเป็นเครื่องชี้นำผลประโยชน์ของชาติ ทั้งในเรื่องความอยู่รอด และความมั่นคงแห่งชาติ รวมถึงความอยู่ดีกินดีของพลเมืองด้วย

อำนาจแห่งชาติ (national power) โดยเหตุที่อำนาจเป็นได้ทั้งเป้าหมายปลายทาง (ends) และวิธีการ (means) เพื่อทำให้วัตถุประสงค์อื่น ๆ บรรลุผลสำเร็จได้ นโยบายต่างประเทศของรัฐจึงมีแนวโน้มไปในทางแสวงหาและเพิ่มพูนอำนาจ ทั้งที่เป็นอำนาจแท้จริง และสิ่งที่เรียกว่า อิทธิพล รวมทั้งการใช้อำนาจของชาติที่มีอยู่เป็นเครื่องสนับสนุนนโยบายของชาติด้วย

เนื่องจากไม่มีผลประโยชน์ใดที่เป็นผลประโยชน์หลักผลประโยชน์เดียว ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล กรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นไปในลักษณะรวมในหลาย ๆ เรื่องที่เป็นผลประโยชน์ของชาติ

ทุกประเทศกว่า 180 ประเทศในระบบรัฐชาติปัจจุบันต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กับรัฐอื่นในการใช้นโยบายเพื่อมุ่งไปสู่ผลประโยชน์แห่งชาติ หากผลประโยชน์สอดคล้องกันรัฐก็สามารถแก้ปัญหา ร่วมกันได้ แต่หากมีการขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ แก่งแย่งเป็นศัตรู มีความตึงเครียด และความกลัว ทำยที่สุดก็จะเกิดสงคราม วิธีการในการที่รัฐในระบบรัฐชาติจะปรองดองความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติมีหลายรูปแบบ ที่สำคัญ คือ วิธีทางการทูต การตกลงกัน

โดยสันติวิธี โดยมีหรือไม่มีคนกลาง โดยกลวิธีทางการเมืองหรือหลักกฎหมายระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคและสถาบันระดับโลก เช่น สหประชาชาติและองค์การต่าง ๆ ของสหประชาชาติ ปัญหาหลักของการตัดสินใจเรื่องนโยบายต่างประเทศและการทูต คือ การแปลความผลประโยชน์แห่งชาติอย่างคลุมเครือไม่แจ่มชัด และการนำเอาแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติไปใช้ในทางปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายและวิธีการที่ได้วางไว้ก่อนแล้ว แม้ว่าผู้กำหนดนโยบายจะต้องผูกพันกับตัวแปรในเรื่องสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ กรอบความคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญ และเป็นแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบายในกระบวนการกำหนดนโยบาย⁷

สิทธิในการกำหนดใจของตนเอง (The Right of Self-Determination)⁸

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดใจตนเอง มีการกล่าวถึงไว้ในข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยได้กำหนดไว้ใน

- ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ปี ค.ศ. 1966 (The International Covenant on Civil and Political Rights of 1966) ในมาตรา 1 วรรค 1

⁷Jack C.Plano and Roy Olton, International Relations Dictionary (Santa Babara:ABC-Clio,1982), pp. 9-10

⁸ดูเพิ่มเติมที่ James Crawford, "Outside the Colonial Context," in Self-Determination in Commonwealth ed. W.J. Allan Macartney (Aberdeen: Aberdeen University Press,1988), pp. 6-8

- กฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of United Nations) มาตรา 1 และมาตรา 55
- มติสมัชชาสหประชาชาติที่ 2625 (xxv) ปฏิญญาว่าด้วยหลักกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันมิตรและความร่วมมือระหว่างนานาชาติ (The Declaration of Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States)

- "กรรมสารสุดท้าย" (The Final Act) ในการประชุมเรื่องความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป ที่เรียกว่า ปฏิญญาเฮลซิงกิ ปี ค.ศ.1975 (The Helsinki Declaration of 1975)

และ กฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิของประชาชน ซึ่งนำมาใช้โดยองค์การเอกภาพแอฟริกา (The Organization of African Unity in 1981) มาตรา 19 และ 20 โดยมีนัยสำคัญสรุปดังนี้

"สิทธิในการกำหนดใจตนเองแห่งประชาชนทั้งปวง ได้แก่ สิทธิของประชาชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนใดดินแดนหนึ่ง ในการกำหนดสถานะทางการเมือง และในการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของตนเองตามนโยบายที่ได้เลือกเอง รวมไปถึงสิทธิที่จะก่อตั้งเป็นรัฐเอกราชของตนเอง หรือ สิทธิในการเลือกที่จะรวมกับรัฐอื่น ในลักษณะเป็นสหพันธรัฐ หรือ ในการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับรัฐอื่น"⁹

⁹ดูเพิ่มเติมที่ วราภรณ์ จุลปานนท์ "การได้เอกราชของโรดีเซียใต้" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย พ.ศ.2531 หน้า 7-10

ในเรื่องสิทธิในการกำหนดใจตนเอง แม้ไม่มีการกำหนดไว้ในข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เช่น ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปี ค.ศ.1948 หรือ ในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพิธีทางการทูตแห่งยุโรป ปี ค.ศ.1950 หรือ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งอเมริกา ปี ค.ศ.1969 แต่ได้กำหนดไว้ใน มติสมัชชาที่ 2625 ปฏิญญาเซงซิงกิ ปี ค.ศ.1975 และองค์การเอกภาพแอฟริกา ปี ค.ศ.1981 ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น นัยสำคัญของสิทธิในการกำหนดใจตนเอง เป็นเรื่องที่ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ทุกรัฐต้องเคารพในสิทธิที่เท่าเทียมกันของประชาชนทั้งปวง โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติและสีผิว

หลักการของสิทธิมนุษยชน (Human Rights)¹⁰

หลักการของสิทธิมนุษยชนตั้งอยู่บน "ความเชื่อในสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ ความเชื่อในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นคน" ตามที่กำหนดไว้ในหลักการทั่วไปของ "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปี ค.ศ.1948" เป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของมนุษย์ว่าเป็นพื้นฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพ โดยหลักการนี้ กล่าวถึงมนุษย์ว่ามีได้เป็นเหมือนสิ่งของอย่างอื่น แต่เป็นบุคคลที่มีคุณค่าในตัวเองและมีลักษณะที่แทนกันไม่ได้ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล และส่วนที่เป็นสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม

สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ได้แก่ สิทธิของบุคคลในการดำรงชีวิต ในการมีเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิต ความเสมอภาคตามกฎหมาย การห้ามจับกุมคุมขังและห้ามเนรเทศตามอำเภอใจ สิทธิในการเดินทางโดยเสรี สิทธิในเรื่องที่อยู่อาศัย สิทธิในเรื่องสัญชาติ

¹⁰ดูเพิ่มเติมใน สมพงษ์ ชูมาก, องค์การระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 202-205

สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการชุมนุมและการรวมเป็นสมาคม เสรีภาพในการแต่งงานและเสรีภาพทางการเมือง เป็นต้น

สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการรับประกันสังคม สิทธิในการทำงาน เสรีภาพในการรวมตัวเป็นสหภาพ สิทธิในการพักผ่อนหย่อนใจ สิทธิในการครองชีพที่พอเพียง และสิทธิในการศึกษา เป็นต้น

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร (documentary research) ทางประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analytical method) โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามี 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) อันได้แก่ คำปราศรัย คำแถลง (statement) คำประกาศร่วมกัน (joint declaration) และเอกสารของทางราชการที่ตีพิมพ์แล้ว (printed official papers)
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) อันได้แก่ หนังสือ บทความวารสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การนำเสนอ

ผู้ศึกษาจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 8 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงสภาพปัญหา ปัญหาที่จะศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา สมมติฐานของการศึกษา กรอบความคิดในการศึกษา วิธีดำเนินการศึกษา การนำเสนอ และประโยชน์ในการศึกษา

บทที่ 2 ภูมิหลังเกี่ยวกับชื่องง

บทที่ 3 นโยบายและผลประโยชน์ของอังกฤษในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชื่องง

บทที่ 4 นโยบายและผลประโยชน์ของจีนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชื่องง

บทที่ 5 ผลประโยชน์ของชาวชื่องง

บทที่ 6 กระบวนการในการเจรจาทำการตกลงกัน

บทที่ 7 สถานภาพตามความตกลง

บทที่ 8 บทสรุป และปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เป็นไปได้

ประโยชน์ในการศึกษา

การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อาจเป็นประโยชน์ในแง่ของความรู้พื้นฐานให้กับผู้ที่สนใจจะศึกษาเพิ่มเติมเรื่องช่องกวง ในประเด็นต่าง ๆ ภายหลังจากปี ค.ศ.1997 เมื่อช่องกวงกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของจีนแล้ว รวมไปถึง เป็นพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์กรณีของไต้หวัน และมาเก๊า ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย